

Titel: Fandens Tale til Smauserne.

Citation: "Fandens Tale til Smauserne.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15, ?*, [1771], s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_015-shoot-workid1_015_024.pdf (tilgået 30. november 2021)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

1

Fandens Tale til Smauserne.

2

3

Æreværdigt Folk! tillader mig engang at tale til Eder. I ere den ældste Nation paa Jorden; men jeg er dog en Dag ældre end I. Nogle vil vel paastaae, at Chineserne ere ældere, og de har artige Skin-Grunde nok. Men der er dog ikke noget om. I mine kiere Jøder! ere virkelig det ældste Folke-Slag i

Verden. Det maae jeg forstaae. Vi ere altsaa begge æreværdige af Ælde, og man bør staae op for os, i hvad Selskab vi komme: Saaledes var en ældgammel Skik iblandt de forrige slebne Nationer, at man ærede de graae Haar, og reyste sig af sit Sæde for Alderdommen.

Jeg har just ikke noget i denne Post at klage. Jeg har Ære nok i Verden; men i stakkels Jøder forekomme mig noget foragtede. Der er sandt, I have endelig lært af mig at hade og foragte det Menneskelige Kiøn; men man burde derfor ikke betale Jer med Giengieldelses Ret. Jeg selv fører Had og

4

Spodskhed med mig over alle Nationer, og dog er jeg elsket og æret nok. Almagten har udgivet ti Bud. Jeg har udgivet ti Contra-Bud, som holdes meger bedre. Almagten vil alene dyrkes; og jeg bliver dog Nationernes Gud. Man ærer mig, og alt, hvad som hører mig til. Fyrsterne ære mig, o naar, de kiøbe Seyer-Grene for Undersaatternes Blod, naar de som en Vespasian skatte Folk for at p **. Ministrissimi tilbede mig, naar de udsue Folket, og indbilde Regenten, at han er den lyksaligste Fyrste for det lyksaligste Folk. Krigs-Officererne ere under min Standart, naar de snyde de Ge meene paa Lehningen, og martre deres Legemer til Unytte. Magistraten ofrer paa mit Alter, naar Borgerne sende retfærdige Sukke over dem, som igiennemvandre Skyen, og svæve omkring min Fiendes Throne. Geistlighedens sønderrivende og ødeleggende Tvedragt har tusind og tusind Gange fornøyet mig. Kiøbmandens utallige Renker, i sær den nye Mode at spille Fallit paa, da man det ene Øyeblik agerer Tigger, og strax derpaa Naadige Herre, har og diverteret mig i Overflødighed. Og som I Jøder temmelig vel forstaaer disse Handels-Kneeb, saa begribe I lettelig, at I er mig meget kiere og dyrebare. Jeg elsker Eder og frem for nogen anden Nation. Der er flor Lighed imellem Eder og mig. Vi ere begge ældgamle; vi have begge ingen blivende Sted

5

paa Jorden; men flakke og fare al Verden omkring. Vi ere begge store Handelsmænd. Men I snyde, det gjør jeg dog ikke. Jeg holder mine Contracter uryggelig, som Faustus, Luxemborg og flere bevise. I Jøder derimod have nogle Fandens Kneeb (havde jeg nær sagt) til at skakre og skuffe med. I tage pro Cento baade for og bag. I kiøbe og udlaane paa engang, og i trodse Lovene eller skuffe dem paa tusinde Maader. — Men at komme igjen til min egen Værdighed; da har vel Almagten forbudet at tage ,hans Navn forfængelig; men imidlertid nævnes hans Navn sielden med Ærbodighed; mit Navn derimod bliver idelig paaraabt, og, saasart nogen vil lyve eller bedrage, bruger han mit Navn med en synderlig Høyagtelse. Tosserne troe paa mit Navn; og min Fryd er da ubeskrivelig. Det tredie Bud er ikke for de Christne. Det har jeg aldeles faaet dem til at slaae en Streg over. I Jøder holde det vel; men formedelst mit Koglerie temmelig naragtig. Det fjerde, femte, siette og syvende Bud ere udflettede baade af Eders og de Christnes Cathechismus; at forstaae, naar det femte Bud skal forklares noget efter det syvendes Mening; thi offentlig dræbe I langt fra ikke saa mange som de Christne; men ved Snyderie, Bedragerie og lumsk Tyverie myrde I vel ligesaa mange. Med det ottende Bud gjør I Jøder mig største Ære da en falsk Eed imod

6

et andet Folkeslag, besynderlig mod dem, som have forladt Eders Sect, koster Eder intet. Jeg veed ikke, hvor jeg skal faae de Christne i denne berømmelige Vane. Havde mine kiere og troefaste Jesuiter beholdt deres fulde Herlighed, da havde Sagen vel været giørlig; thi ved disse Karle har jeg kundet udrette de allermeest fortvivlede Ting; men den Franske Vittighed har ødelagt for mig denne udvalgte Krigshær. Jeg veed snart ikke, om jeg skal ansee Voltaire og hans Corps for mine Venner eller Fiender. De ere vel mine Venner, for saavidt de søge at udrydde al Religion af Jorden; men dette deres Venskab kan ikke gavne mig meget; da deres Forsæt aldrig kan lykkes. Men i det de saaledes stræbe at gjøre al Religion landflygtig, gjør de mig en vis og betydelig Skade; thi en Mængde, som ellers aldrig skulde have tænkt, faaer herved Hiernen aaben, begynde at tænke og raisonere, og som de ofte have bedre Hierrer og meer sund Skiønsomhed end deres Lærere, blive de faste ved det Væsentlige af Religionen, og give alene Afsked til Overtroens Opfindelser og Fortællinger. De Franske Skiønne-Aander have oplyst de Store, de Høye, de Mægtige og Fyrsterne selv. Disse har ikke vildet gaae saa vidt, som en La Merrie eller anden stærk Aand ønskede. De have ladet sig Nøye med at døde Pavens Magt, at udrydde det, som var for meget af

[7](#)

Munke-Mængden, at anvende Kirke- og Kloster-Rigdomme til Landenes sande Flor og Velstand, med mere andet. Havde Voltairianerne stedse taugt stille, saa havde jeg vel havt et Par Snese Frietænkere mindre; det tilstaaer jeg. Men saa havde jeg uden al Tvivl havt til Vederlag mine to rare Inquisitioner i Spanien og Portugal, Hvilke vare min største Fryd paa hele Jordkloden. Mine Munke skulde vel have staaet sig endnu; og Roms Anseelse var ikke saa forfalden. — Kiere Jøder! I troe endnu, at I skal blive heele Verdens Herrer og Regentere, og jeg er det allerede; samt haver været der fast saa længe Verden har staaet. Da det nu er langt herligere at være Herre i Virkelighed. end at være Herre i Haabet: saa see, I Jøder! lættelig, at jeg i denne Post har et stort Fortrin frem for Eder. — Dog er jeg at beklage, da min Myndighed paa Jorden er faa temmelig bleven klippet paa nogen Tid. I Asien, Africa og America er jeg endnu temmelig fast; men Europa synes at rebellere. Videnskaber og den sunde Philosophie er mig en Gift. O Europa! hvor var du mig et yndigt Syn for Luthers Tider! men denne min Erts-Fiende lærte først ret for Alvor at trodse Paven og mig. Da nu Luthers Reformation tillige fik indbragt Frihed i at philosophere; da Videnskaberne begyndte efterhaanden at skinne frem igien af Graven, da har siden min

[8](#)

Herlighed, Magt og Myndighed taget af Tid efter Tid. Dog er jeg fornøyet, at jeg stedse beholder Eder, mine kiere Cananiter! Jeg beundrer og roeser Eders Bestandighed. I kiere Eder hverken om Videnskaber eller Philosophie. Eders Talmud er Jeres Alt, og saa længe denne regierer Jer, er jeg vis nok paa, at I aldrig undløbe mig. Men ere i mig troe indtil Enden; saa forekomme de Christne i Europa mig nu omstunder meget utroe. Philosophien, en oplyst Statskunst, Menneske-Kierlighed, og en luttret Religion, alt dette smerter og ærgrer mig. I hvad for et Hiørne i Europa jeg seer mig om, lutter Scener, som eve smertende og nagende for mig. Det er nu ikke mere Syndflodens Dage, da jeg paa engang fik en hel Verden, paa otte nær. Dette var en anseeligt Coup paa engang. — Men nu omstunder gjør jeg langt fra ikke saa store Erobring. Kunde jeg kuns beholde dem, jeg nu har! — Men see! lutter oplyste og Menneske-Elskende Fyrster paa Thronen; og dette Syn er mig til yderste Forskrækkelse. Uagtet hans Ungdom og korte Regimente, har Nordens Christian allerede gjort mig manges suur og opædende Tanke. Den Skriver-Frihed, han har givet, foraarsager mig megen Bekymring. Nu vil alle Stænder stræbe at oplyse hinanden om deres sande Fordeele; og siger jeg endnu engang, at jeg ingen Elsker er af Oplysninger.

[9](#)

Det er mig ingen Fornøvelse at see, hvorledes de Høyere og Mægtigere ere hielpssomme, milde, kærlige og belevne imod de Ringere, at disse ere troe imod, og nidkiere for hine, at de alle samtlig kiende deres Pligter af Grunde, og derfor elske dem, samt den Religion, som lærer dem. — Vel er jeg en tusind Konstner, og kan endnu mange flere Kneeb, end I allesammen, saa mange som I ere, mine Jøder! Men min Magt er dog mange pro Cento ringere i en almindelig Oplysning, end i en almindelig Vankundighed og Mørke. Man fører bedre en blind Mand, hvorhen man vil, end den, som haver sit fulde Syn. — Børsternes Svanesang er mig og en bitter Smerte. — Nu skal lutter Kyndige, og oplyste Mænd til Embeder. Hvilken Lyksalighed vil det ikke stifte i Staten! og jeg er og bør være en uforsonlig Erts-Fiende af det heele Menneskelige Kiøns Lyksalighed. Ja! jeg kan sagte unde Folk en Flyve-Fornøvelse; nogle forvirrede Forlystelser og et adspredt Liv og Levnet, naar jeg for Resten kuns er forsikret om, at de ere mine i denne og den anden Verden. Men at see paa, at Menneskene, store Selskaber, heele Staten have her en sand Lyksalighed, det er, efter den menneskelige Natur, en virksom Oplysning, der gjør mig forskrækkelig ondt; thi deraf flyder, at jeg ikke heller saa lige kan faae fat paa dem, naar de forlade Jorden. — O

[10](#)

da mine elskede Børster regierede Spillet, hvilket Mørke, hvilken Nedrigheid, hvilken Stolthed og Ubarmhiertighed, hvilken Snyden og Ophævelser saaes da ikke saa mange Steder, lutter Seyers-Tegn for min høye Person! — O Jøder! kiere Jøder, som jeg elsker saa meget, ældgamle, omflakkende, fulde af Kneeb,

Hadere af det øvrige menneskelige Kiøn, Haardnakkene eller bestandige, med et Ord: I ligne mig meget i alle Ting. Kiere Jøder! I har tabt meget ved Børsternes Endeligt. Disse Børster vare fra alle Tider af vandt til Audience-Penge, og kunde derfor best, naar de vare opløftede, omgaaes mine kiere Jøder, samt Christne Jøder. Nu skal Æmbederne overleveres i Folkes Hænder, som i Kraft af Oplysning, Fødsel og Ære foragte Stik-Penge og grue for det blotte Navn af en ond Samvittighed. — Hvad skal jeg arme Lucifer sige om Characterernes Indskrænkelse? — Nu skal kuns velfortiente Folk nyde Characterer. — Hille mænd! der vil da ikke alt for mange nyde dem. — Herefter Dags vil man faae Klæde til en Klædning, uden at kysse Fruen paa Haanden, og spørge: om Herren, hendes characteriserede Mand, befinder sig ved naadigt Velgaaende.—Skal der nu Fortienester til Characterer? Nyt Tab for mig; thi nu vil Folk stræbe efter at oplyses og blive duelige; da man kuns før, ligesom I, mine kiere Jøder! lagde sig efter at skakre,

11

ved hvilken Konst der vandtes Characterer. Nu kan I let begribe, Cananiter! at jeg heller seer Folk skakre og snyde, end at de legge sig efter Forrienester og Duelighed. — Hvad er det vel, at jeg elsker Eder saa meget for? Er der ikke Eders indsigtfulde Kneeb i Skakre-Konsten, hvoraf flyder, at I endnu ere , samlede en Corps, den rigeste Nation paa Jorden. — Provincial-Kammeres Indretning; Geheime-Conseils Afskaffelse, Cabinets-Ordren til det Tydske Cancellie i Slutningen af forrige Aar; ja mange tusinde og tusinde Ting vidne og bevise, at Norden nu nærmer sig til Høyden af sin lyksaligste Periode. Alt dette maae jeg taale, alt dette maae jeg arme Dievel lide. — Kaster jeg mit Syn andre Steder, da er overalt stor ærgrelse. S. ** har ved stor Viisdom og Patriotisme i et halvt Seculo forandret Udørkener til et got og elsket Land. — R ** seer nu Viisdom, Menneskelighed, Politesse, Love, Tapperhed og en stor Frihed at herske der, hvor man for et halv Seculum saae ikke andet end Dumhed, Feighed og Tampe.

Hverken Stor-B * * * *, eller Frankerig vil mere opføre deres Enthousiatiske Roller. Alt klares op. Alt bliver stille. Svermerie, Mytterie og Overlast synes allevegne at vige for det store Lys, der allerede skinner, eller er i færd med at komme i Brand. Kiere Jøder!

12

hvad skal jeg da gjøre, hvad skal vi alle begge gjøre? — I ere foragtede som jeg. I ere forhadte, som jeg. I har Penge; jeg ogsaa. I har Kneeb, jeg tusinde gange meere. I ere ældgamle, jeg endnu ældere. I ere haarnakkede; jeg ogsaa. I løbe rundt omkring i Verden; jeg ogsaa. I snyde Folk for deres Penges Skyld; jeg snyder dem for deres arme Sieles Skyld. — Kort sagt: der er saa megen Lighed imellem Eder mine Jøder! og mig, at vi bør holde fælles Sag, hielppe hinanden med Raad og Daad, og elske hverandre som Brødre. — Jeg ønskede Eder gjerne heele Verdens Herredom, som i have det fasteste og uryggeligste Haab om. — Eders ædle og stolte Menneskehad, og In tolerance mod alle Nationer og Religioner, skulde da snart gjøre heele Verden til en Ørk, og jeg med mine elskede Smauser skulde alene bestyre Jorden. Men jeg seer ikke, kiere Smauser ! hvorledes vi skal komme til Ende med vore Erobring, og dette nye almindelige Monarchie. Jeg er bange, vi tænke alt for sildigt paa vor Lykke. Havde vi hiulpet Barbarerne i at sønderrive det gamle Rom, Saracenerne i at udplyndre Asien, Spanierne i at ødelegge America, saa havde vi vel i denne Skynding kundet faae et Stykke med, og Foden først et Steds fast; da kunde vi stedse have grebet videre om os, da vi begge kan skaffe Kneeb og Penge. Maaskee det halve Asien, maaskee det heele A-

13

merica kunde have hørt mine Jøder til, hvis i og jeg ikke saa skammeligt havde forsømt os, da der var rørt Vand at fiske udi.— Saaledes kan Jøder og være dumme; ja gar en Dievel selv. — Man siger derfor maaskee undertiden med Rette: Du dumme Dievel. — Dog fortryder jeg ikke saa lige paa den Spanske Erobring af America. Spanierne spillede her en Tragoedie, som ret fornøiede mig og Helvedes heele Hær. At ødelegge den største og folkerigeste Part af Verden ved en haandfuld Folk, nogle faa Canoner og Jagthunde, at prædike en Gud fuld af Naade og Barmhiertighed, at udgive sig for hans Gesandtere og Tienere, og med alt dette at opfylde alle Ting med Blod og fortærende Ildsluer, at vilde omvende til Naadens og Fredens Herre Folk ved barbariske Krige, og et Tyrannie, som ikke før er hørt, ja ikke engang imagineret paa Jorden: Alt dette var mig en prægtig Oepra. Aldrig har noget Syn, næst Syndfloden, været mig behageligere og yndigere, end da et vidtløftigt og nys blomstrende America dampede af levret Blod, som raabte op til Himmelen om Hævn. Her laae Byer paa Byer, utallige, og ulmede i deres Aske, som for et Øyeblik siden havde opløftet Hovedet imod Skyerne, og kneyser med al optenkelig Konst og Pragt. Her blev i største hast poleerte Nationer i Millioner-viis udrottete og de faa

14

overblevne nødtes til at vorde Barbarer, da de strax bleve behandlede, som Fæe, frarøvet Opdragelse, Sædelære , Konster og Menneskelighed. — Jeg troer ikke, at mine kiere Jøder selv skulde have fornøyet mig bedre i lige Tilfælde; thi Spanierne fremviiste ved denne Leylighed den alleryderste Grad af Ondskab, som Mennesker kan naae, understyttede af mine Helvedes Furier. Men mon America ikke engang kan komme til at hevne det, jeg som en gammel forsøgt Dievel, mener jo! — Jeg slutter det 1) af Verdens, og dens

Nationers almindelige Foranderlighed: 2) af den Giengielses Ret, som gierne altid haver Sted i Naturen 3) af de mange Engelsmænds Nedsettelse i America. Disse meddeele Americanerne Oplysning og Friheds Aand. Handelen kommer til at florere i denne nye Verden. Handel, Rigdomme, Frihed, Konster, Oplysninger, Tapperhed, saa stor og saa blomstrende en Deel af Verden, naar Engelsmanden drager den udaf sit Chaos igien, alle disse Forestillinger bør komme til at troe, at America engang igiennemtræng af Engelsmandens Humeur og Tænkemaade, ligesom det heede Jern af den heedende og iboende Ild, vil maaskee gjøre underlige Figurer i Europa. — Da der blev skudt med Buer, ventede man ingen Canoner. — Nu ere der Canoner. Der kan endnu opfindes en nye Art ødeleggende Dievelskab (om jeg Dievel saa skal tale) som kan dræ-

[15](#)

be tusinde imod hver een, som der brugelige Skyt un kan dræbe. Denne Pest kan opfindes i America, og være ligesaa forskrækkende for de chaconerende Spanier, som disse vare det forhen for det buedragende America. — Nu, kiære Jøder! jeg maae gjøre Ende paa min Tale. Jeg har meget at bestille, som jeg ikke kan forsømme, og vi see dog lettelig, at jeg kan ikke redde Eder, I ikke heller mig; men at vi alle bør lure efter en bedre Leylighed.

[16](#)